

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2014 – Volume 23, Issue 2, pp. 68–70
URN:NBN:NL:UI:10-1-116247

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Igitur publishing, in cooperation
with Utrecht University of

Applied Sciences, Faculty of Society and Law

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Doortje Kal, Rutger Post & Jean Pierre Wilken (Eds.).

**Verder met kwartiermaken – naar de verwelcoming van
het verschil.** Amsterdam: Tobi Vroegh, 2013, 204 p.,
€ 17,50.

ISBN 978-90-78761-38-9

BOOKS

FRANS BRINKMAN

Frans Brinkman is publicist. Voorheen
was hij onder andere sociaal-psychiatrisch
verpleegkundige, docent en trainer.

KWARTIERMAKEN IN BREDER (TIJDS)PERSPECTIEF

De bundel van Doortje Kal en haar collega's
en vele anderen is een van de resultaten
van haar bijzonder lectoraat Kwartiermaken
aan Hogeschool Utrecht. Een sociaal en
maatschappelijk aspect in het denken en het
handelen met en voor mensen met chronische
psychiatrische problemen en verstandelijke
beperkingen is bepaald niet nieuw. De bundel
is niettemin om twee redenen actueel. De
ene is dat de bundel niet eenkennig is:
diverse benaderingswijzen komen aan bod

en ze hebben gemeen dat ze op de een of
andere manier aan Kwartiermaken doen.
Kwartiermaken claimt geen monopolie. De
andere reden is de politieke, beleidsmakende
actualiteit van de zogenaamde participatie
maatschappij. Hierin speelt de overheveling
van taken van de landelijke overheid naar de
gemeenten en eventueel regio's een grote rol.
De gedachte is beleid en de uitvoering ervan
dichter bij de burgers te brengen. Burgers
aansporen tot elkaar te helpen en eigen krachten
aan te wenden. Er is verzet tegen: burgers doen
al veel voor elkaar en de lokale ambtenaren
krijgen een gekort budget en zijn onkundig.

De bundel is geen politiek pamflet. De auteurs hebben her en der politieke invalshoeken maar houden zich op afstand van dagelijks gekrakeel. De bundel is optimistisch én kritisch: wenkende perspectieven van goede praktijken, met de kanttekening dat niet iedereen in dezelfde mate zelfstandig kan participeren – kleinschaligheid en zorg op maat zijn en blijven dan noodzakelijk. In het laatste geval is de bundel een uitnodiging om de “vreemde ander” als een gewoon mens te zien, en om elkaar aan te spreken op interesses, talenten, pijn en moeite. De bundel had ook *Lof der zichtbaarheid* kunnen heten: toon hoe je (anders) bent. Die titel was al bezet door de Vlaamse filosoof Rudi Visker die in het boek ruim gewaardeerd wordt.

De ondertitel van *Verder met kwartiermaker is Naar de verwelcoming van verschil*. De compacte bundel van krap 200 pagina's is zeer rijk aan informatie en verwijzingen. Een keur aan schrijvers (onderzoekers, kunstenaars, ervaringsdeskundigen, welzijnswerkers en studenten) heeft mogelijk maar één boodschap: met een psychische of verstandelijke beperking maatschappelijke aansluiting vinden, wil niet zeggen dat je “normaal” moet worden. Wel dat je gezien wilt worden. Kwartiermaken is ruimte scheppen. Doortje Kal spreekt graag van een gastvrije samenleving. Dit geldt voor wonen, werken, recreatie, relaties. Met de vele co-auteurs en de co-auteurs/redacteurs wordt de vinger aan de pols gehouden. Hoe het ook mag heten (rehabilitatie, integratie,

empowerment, zelforganisatie, presentie, “community art”), gastvrijheid houdt in dat wat vreemd lijkt wordt aanvaard. Niet klakkeloos, niet zonder hulp, inclusief professionele, maar wel met ontvankelijkheid, communicatie en bevestiging.

Het boek begint met een levendig verslag van vijf Kritische Dialogen, georganiseerd door Doortje Kal, met eveneens hier een zeer diverse bijdrage van ervaringsdeskundigen, professionals, studenten, artiesten. Aan bod komen: Lof der zichtbaarheid, Burgervriendschap, Wijkgericht werken, Inclusieve economie, Uitsluiting maakt ziek. Daarna volgen in het boek essays die tenminste indirect aan de dialogen gerelateerd zijn, met bijdragen uit Duitsland en België. De bijdragen – ook in de dialogen – zijn filosofisch getint, een relaas over een praktijk of een persoonlijke ervaring, inclusief Turken en Marokkanen. De dialogen en de essays zijn overwegend positief van aard. “We gaan ervoor!” Kritiek wordt toch niet geschuwd. Er is veel te veel medicalisering (bijvoorbeeld Ritalin bij jongeren) en te veel nadruk op de participatiemaatschappij. Het eerste is bekend, het tweede is actueel. Een hoofdstuk heet *Kwetsbaarheid gerehabiliteerd*. Populair gezegd: dan weet je wel hoe laat het is, er is weer ergens flink doorgeschooten door beleidsmakers.

Is het een boek om over na te denken of een boek om iets mee te doen? De nadruk ligt

BOOKS

op de vertelling, minder op de beschouwing. Het zijn verhalen over praktijken en ervaringen van deelnemers en professionals die met Kwartiermaken en nauw verwante benaderingswijzen te maken hebben. In bestaande praktijken zal dit een steun in de rug zijn, voor mensen die eraan willen beginnen een rijke inspiratiebron.

Kunst komt regelmatig aan de orde. Dat komt weinig voor in min of meer sociaal-wetenschappelijke boeken. De bundel van Kal *et al.* voegt kunst en verwelcoming van verschil moeiteloos ineen. De afdeling CMV/SPH van Hogeschool Utrecht heeft daar een aandeel in, alsmede Community Arts en het festival "Vrede van Utrecht". Van kwetsbaarheid kun je soms echt een kracht maken, vertellen de schrijvers. En kunst, zeker in de vorm van theater, is je letterlijk zichtbaar maken voor een publiek waardoor interactie mogelijk wordt.

De beschrijving doet veel tekort aan het boek en daar begint de kritiek. Staat er niet te veel in? Je kunt je afvragen of er kritiek mogelijk is, maar ontbreekt er niettemin nog wat? Jawel, een omissie in het boek is de groep dak- en thuislozen. Ze overlappen in ruime mate deelnemers aan projecten voor Kwartiermaken (tijdelijke of chronische psychische problemen, verstandelijke beperkingen, verslaving). Ze overlappen tevens met zelforganisatie. Er zijn groepen dak- en thuislozen die het heft in eigen hand nemen, in goede samenwerking met professionele hulpverleners en gemeentelijke

beleidsambtenaren. En met bedrijfsleven, sponsors. Kwartiermakers bij uitstek.

Een tweede, niet inhoudelijke, kritiek is dat de redactie inconsistent is. Het eerste deel van het boek ontlast de hoofdtekst door aanvullende informatie in de kantlijn te plaatsen. Die mooie opzet nodigt uit tot de tekst minstens twee keer te lezen, de tweede keer met de kantlijn-info erbij. In verdere hoofdstukken is dat helaas niet het geval, wat her en der leidt tot lange alinea's met een hoge informatiedichtheid. Soms zijn hoofdstukken daarentegen nogal abrupt kort. De lezer stuit onverwacht op een gedicht (1 pag.) dat niet in de inhoudsopgave staat. Verder hadden de Belgische en Duitse praktijken iets uitgebreider aan bod kunnen komen, ze hebben woorden die meer uitnodigend zijn, zoals *onthaal*, *Gastfreundlichkeit*, *Gesellschaft* dan het Nederlandse *opvang*, *gastvrijheid*, *samenleving*.

De kritische noten zijn details. Wellicht nuttig bij een tweede druk. Het boek is zeer aan te bevelen voor SPH/CMV-studenten en hun docenten – het leent zich goed voor een onderwijsmodule. Als gezegd kunnen professionals er steun en inspiratie aan ontlene. Medewerkers van gemeenten die mogelijk niet vertrouwd zijn met onder meer zelforganisatie en met praten met "patiënten" kunnen in het boek de brug vinden naar de kwetsbare burger die eveneens burgerkracht en burgervriendschap nastreeft – het pleidooi is voor een gedeelde agenda.